Cur Deus homo? Το απροϋπόθετον και το εμπροϋπόθετον της θείας Σαρκώσεως (Φώτιος Σχοινάς, Δρ. Φιλοσοφίας)

Categories : ΘΕΟΛΟΓΙΑ

Date : 13 Απριλίου, 2021

1. Εἰσαγωγικές παρατηρήσεις

Ἕνα θεολογικό ζήτημα πού ἔχει ἀπασχολήσει τούς θεολόγους τῆς Ἐκκλησίας ἀνά τούς αἰῶνες εἶναι **ἄν ἡ Σάρκωση τοῦ Θεοῦ εἶχε ὡς προϋπόθεση τήν πτώση καί σωτηρία τοῦ ἀνθρώπου ἤ ἦταν ἀνεξάρτητη ἀπό τήν πτώση καί θά γινόταν οὕτως ἤ ἄλλως.** Μέ ἄλλα λόγια ἡ ἐναθρώπηση τοῦ Θεοῦ ἦταν μία «ὑστερογενής» τῆς ἀνθρωπίνης πτώσεως κίνηση τοῦ Θεοῦ πού ἀποσκοποῦσε στή λύτρωση καί σωτηρία τοῦ ἀνθρώπου ἤ ἀποτελοῦσε τόν πρωταρχικό σκοπό τῆς δημιουργίας ἀνεξαρτήτως τῆς ἀνθρωπίνης πτώσεως; Οἱ θεολόγοι τῆς Ἐκκλησίας ὑπεστήριξαν καί τίς δύο θέσεις, καί τό ἀπροϋπόθετον καί τό ἐμπροϋπόθετον τῆς θείας Σαρκώσεως. Ἄλλοι ὑπεστήριξαν ὅτι ἡ ἐνανθρώπιση ἦταν ἀπροϋπόθετη καί ἄλλοι ἐμπροϋπόθετη, ὀφειλομένη ἀλλά καί ἀποβλέπουσα στή σωτηρία τοῦ ἀνθρώπου. Στήν παροῦσα ἐργασία θά ἐξετάσουμε διά βραχέων καί τίς δύο ἀπόψεις.

2. **Τό ἀπροϋπόθετον τῆς θείας ἐνανθρωπήσεως**

Ἀπό τούς Ἐκκλησιαστικούς Πατέρες ὁ πρῶτος πού ὑπεστήριξε σαφῶς καί ἐναργῶς **τό ἀπροϋπόθετον τῆς ἐνανθρωπίσεως τοῦ Θεοῦ εἶναι ὁ ἅγιος Μάξιμος ὁ Ὁμολογητής**. Γράφει λοιπόν ὁ ἅγιος Μάξιμος: «*Τό τοῦ Χριστοῦ μυστήριον…τοῦτο προδήλως ἐστίν ἄρρητός τε καί ἀπερινόητος θεότητός τε καί ἄνθρωπότητος καθ᾽ ὑπόστασιν ἕνωσις…Τοῦτό ἐστι τό μέγα καί ἀπόκρυφον μυστήριον. Τοῦτό ἐστιν ὁ τῆς ἀρχῆς τῶν ὄντων προεπινοούμενος θεῖος σκοπός, ὅν ὁρίζοντες εἶναί φαμεν, "προεπινοούμενον τέλος, οὗ ἕνεκα μέν πάντα, αὐτό δέ οὐδενός ἕνεκα". Πρός τοῦτο τό τέλος ἀφορῶν, τάς τῶν ὄντων ὁ Θεός παρήγαγε οὐσίας. Τοῦτο κυρίως ἐστί τό τῆς προνοίας καί τῶν προνοουμένων πέρας, καθ᾽ὅ εἰς τόν Θεόν ἡ τῶν ὑπ᾽ αὐτοῦ πεποιημένων ἐστίν ἀνακεφαλαίωσις. Τοῦτό ἐστι τό πάντας περιγράφον τούς αἰῶνας καί τήν ὑπεράπειρον καί ἀπείρως προϋπάρχουσαν τῶν αἰώνων μεγάλην τοῦ Θεοῦ βουλήν ἐκφαῖνον μυστήριον, ἧς γέγονεν ἄγγελος αὐτός ὁ κατ᾽οὐσίαν τοῦ Θεοῦ Λόγος γενόμενος ἄνθρωπος, καί αὐτόν, εἰ θέμις εἰπεῖν, τόν ἐνδότατον πυθμένα τῆς πατρικῆς ἀγαθότητος φανερόν καταστήσας καί τό τέλος ἐν αὐτῷ δείξας, δι᾽ὅ τήν πρός τό εἶναι σαφῶς ἀρχήν ἔλαβον τά πεποιημένα. Διά γάρ τόν Χριστόν, ἤγουν τό κατά Χριστόν μυστήριον, πάντες οἱ αἰῶνες καί τά ἐν αὐτοῖς τοῖς αἰῶσιν, ἐν Χριστῷ τήν ἀρχήν τοῦ εἶναι καί τό τέλος εἰλήφασιν.*». Μετάφραση (Ἰγνατίου Σακαλῆ): «Τό μυστήριο τοῦ Χριστοῦ…Αὐτό εἶναι ὁλοφάνερα ἡ ἄρρητη καί ἀκατάληπτη ὑποστασιακή ἕνωση τῆς θεότητας καί τῆς ἀνθρωπότητας… Αὐτό εἶναι τό μεγάλο καί ἀπόκρυφο μυστήριο. Αὐτό εἶναι τό μακάριο τέλος γιά τό ὁποῖο ἔχουν γίνει ὅλα. Αὐτός εἶναι ὁ θεῖος σκοπός πού προεπινοήθηκε πρίν ἀπό τήν ἀρχή τῶν ὄντων, πού ὁρίζοντάς τον μποροῦμε νά τόν ποῦμε ᾽προεπινοούμενο τέλος᾽, γιά χάρη τοῦ ὁποίου ἔγιναν τά πάντα κι αὐτό γιά χάρη κανενός. Σ᾽ αὐτό τό τέλος ἀτενίζοντας δημιούργησε ὁ Θεός τίς οὐσίες τῶν ὄντων. Αὐτό εἶναι κυρίως τό πέρας τῆς πρόνοιας καί ἐκείνων πού ἡ πρόνοια προνοεῖ, σύμφωνα μέ τό ὁποῖο γίνεται ἡ ἐπανασυναγωγή στό Θεό ὅλων τῶν ποιημάτων του. Αὐτό εἶναι τό μυστήριο πού περικλείει ὅλους τούς αἰῶνες καί φανερώνει τήν ὑπεράπειρη καί πού ἄπειρες φορές ἀπείρως προϋπάρχει ἀπό τούς αἰῶνες μεγάλη βουλή τοῦ Θεοῦ, τῆς ὁποίας βουλῆς ἀγγελιοφόρος ἔγινε ὁ ἴδιος ὁ σύμφωνος μέ τήν οὐσία τοῦ Θεοῦ Λόγος ὅταν ἔγινε ἄνθρωπος, καί φανέρωσε, ἄν μοῦ ἐπιτρέπεται νά πῶ, τόν ἴδιο τόν βαθύτερο πυθμένα τῆς Πατρικῆς ἀγαθότητας κι ἔδειξε μέσα σ᾽ αὐτόν τό τέλος, πού γιά χάρη του τά δημιουργήματα ἔλαβαν σαφῶς τήν ἀρχή τῆς ὕπαρξής τους. Γιατί γιά τόν Χριστό, δηλαδή γιά τό μυστήριο κατά Χριστό, ὅλοι οἱ αἰῶνες καί ὅλα ὅσα περιέχουν ἔχουν λάβει τήν ἀρχή καί τό τέλος τοῦ εἶναι τους»[1]. Σύμφωνα μέ τόν ἅγιο Μάξιμο ὁ Χριστός, τό μυστήριον τό κατά Χριστόν, πού εἶναι ἡ **ἕνωση τῆς θεότητος καί τῆς ἀνθρωπότητος**, τῆς ἄκτιστης καί τῆς κτιστῆς φύσεως σέ μία ὑπόσταση/πρόσωπο, εἶναι ὁ πρῶτος καί ὁ ἔσχατος σκοπός, γιά τόν ὁποῖον δημιουργήθηκε ὁλόκληρη ἡ κτίση. Εἶναι ὁ πρωταρχικός καί ὁ

ἔσχατος σκοπός γιά τόν ὁποῖον ἔγιναν τά πάντα, αὐτός δέ γιά κανένα ἄλλο σκοπό πέρα ἀπό αὐτόν τόν ἴδιο. Σ' αὐτό τόν ὕψιστο σκοπό ἀποβλέποντας ὁ Θεός δημιούργησε ὅλες τίς κτιστές οὐσίες. Αὐτός ὁ σκοπός, δηλαδή ἡ ἕνωση τοῦ κτίστη καί τῶν κτισμάτων σ' ἕνα πρόσωπο/ὑπόσταση φανερώνει τόν βαθύτερο πυθμένα τῆς **ἀγαθότητος τοῦ Θεοῦ**. Ὅλα ὅσα ὑπάρχουν, λέγονται καί νοοῦνται ἔλαβαν τήν ὕπαρξη γι' αὐτό τό σκοπό, τό μυστήριο τοῦ Χριστοῦ. Βλέπουμε ἑπομένως ὅτι κατά τόν θεῖο Μάξιμο ἡ ἐνανθρώπηση τοῦ Υἱοῦ καί Λόγου τοῦ Θεοῦ εἶναι ἀπροϋπόθετη: γι' αὐτήν ἔγιναν τά πάντα, αὐτή δέ γιά τίποτε ἄλλο πέρα ἀπό αὐτή τήν ἴδια.

Σημειωτέον ὅμως ὅτι ὁ μακαριστός, κορυφαῖος δογματολόγος Ἀνδρέας Θεοδώρου προσκομίζει ἀρκετά χωρία ἀπό τό ἔργο τοῦ ἱεροῦ Μαξίμου, τά ὁποῖα συνηγοροῦν ὑπέρ τῆς ἐμπροϋποθέτου ἐνανθρωπίσεως τοῦ Θεοῦ Λόγου[2]. Γιά τήν τελική ἄποψη τοῦ Ἀ. Θεοδώρου θά ἀναφερθοῦμε παρακάτω.

Ἐπίσης καί ὁ **ἅγιος Γρηγόριος ὁ Παλαμᾶς** ὑποστηρίζει τό ἀπροϋπόθετον τῆς σαρκώσεως τοῦ Θεοῦ. Γράφει σχετικά (μετάφραση Παναγιώτη Χρήστου): «Μέ τό νά εἰπῆ δέ ὁ Πατήρ ἀπό ἄνω περί τοῦ βαπτισθέντος κατά σάρκα "*οὗτος ἐστιν ὁ Υἱός μου ὁ ἀγαπητός, ἐν ᾧ εὐδόκησα*", ἔδειξε ὅτι ὅλα ἐκεῖνα τά ἄλλα πού ἐλέχθηκαν πρωτύτερα διά τῶν προφητῶν, οἱ νομοθεσίες, οἱ ἐπαγγελίες, οἱ υἱοθεσίες, ἦσαν ἀτελῆ καί δέν ἐλέχθηκαν οὔτε ἐτελέσθηκαν σύμφωνα μέ τό θέλημα τοῦ Θεοῦ ἐπί τούτου, ἀλλά ἀπέβλεπαν πρός τόν τωρινό σκοπό καί διά τοῦ τελεσθέντος τώρα ἐτελειώθηκαν κι ἐκεῖνα. Καί τί περιορίζομαι στίς διά τῶν προφητῶν νομοθεσίες, τίς ἐπαγγελίες, τίς υἱοθεσίες; Διότι καί ἡ κατά τήν ἀρχή θεμελίωσις τοῦ κόσμου πρός τοῦτον ἔβλεπε, τόν κάτω μέν βαπτιζόμενο ὡς υἱό ἀνθρώπου, ἀπό ἐπάνω δέ μαρτυρούμενο ἀπό τό Θεό ὡς μόνο ἀγαπητό Υἱό, καί γιά τόν ὁποῖο ἔγιναν τά πάντα καί διά τοῦ ὁποίου ἔγιναν τά πάντα, ὅπως λέγει ὁ ἀπόστολος. Ἑπομένως καί ἡ ἐξ ἀρχῆς παραγωγή τοῦ ἀνθρώπου γι' αὐτόν ἔγινε, ἀφοῦ ἐπλάσθηκε κατά εἰκόνα Θεοῦ, γιά νά μπορέση κάποτε νά χωρέση τό ἀρχέτυπο• καί ὁ νόμος στόν παράδεισο γι' αὐτόν ἐδόθηκε ἀπό τόν Θεό• διότι δέν θά τόν ἔθετε ὁ νομοθέτης, ἄν ἐπρόκειτο νά μείνη ἀπραγματοποίητος διαπαντός. Καί τά ἐπειτα ἀπό αὐτόν λεχθέντα καί τελεσθέντα ὅλα σχεδόν γι' αὐτόν ἔγιναν, ἄν δέν εἰπῆ κανείς καλῶς ὅτι καί ὅλα τά ὑπερκόσμια, οἱ ἀγγελικές φύσεις καί τάξεις δηλαδή καί οἱ ἐκεῖ θεσμοθεσίες, πρός τοῦτον τό σκοπό τείνουν ἀπό τήν ἀρχή, δηλαδή πρός τήν θεανδρική οἰκονομία, τήν ὁποία καί ὑπηρέτησαν, ἀπό τήν ἀρχή ἕως τό τέλος. Διότι εὐδοκία εἶναι τό κυριαρχικό (τό *προηγούμενον* στό πρωτότυπο) καί ἀγαθό καί τέλειο θέλημα τοῦ Θεοῦ• αὐτός δέ εἶναι ὁ μόνος, στόν ὁποῖο εὐδοκεῖ καί ἐπαναπαύεται καί ἀρέσκεται τελείως ὁ Πατήρ, "*ὁ θαυμαστός αὐτοῦ σύμβουλος, ὁ τῆς μεγάλης αὐτοῦ βουλῆς ἄγγελος*", αὐτός πού ἀκούει καί ὁμιλεῖ ἀπό τόν Πατέρα του καί παρέχει στούς εὐπειθεῖς ζωή αἰώνια»[3]. Βλέπουμε λοιπόν ὅτι κατά τόν ἅγιο Γρηγόριο τόν Παλαμᾶ **ὁ Χριστός εἶναι τό κέντρο καί ὁ ὕψιστος σκοπός** γιά τόν ὁποῖο ἔγιναν τά πάντα: ὅλα ὅσα λέγονται, τελοῦνται καί νομοθετοῦνται στήν Παλαιά καί Καινή Διαθήκη, καθώς καί ἡ δημιουργία τοῦ ἀνθρώπου ὡς εἰκόνος τοῦ Θεοῦ, γιά νά μπορέσει νά δεξιωθεῖ τό

ἀρχέτυπό του, δηλαδή τόν Χριστό. Ἀκόμη γιά τόν Χριστό ἐπλάστηκε ὅλη ἡ νοητή καί αἰσθητή φύση. Πρός τήν θεανδρική οἰκονομία τοῦ Χριστοῦ ἀπέβλεπαν καί ἐτελειώθησαν ὅλες οἱ ἐνέργειες τοῦ Θεοῦ σχετικά μέ σύνολη τήν δημιουργία, νοητή καί αἰσθητή.

Σημειωθήτω ἐν παρόδῳ ὅτι τό ὄνομα Χριστός ἐδόθη στόν Υἱό καί Λόγο τοῦ Θεοῦ μετά τήν ἐνανθρώπισή Του. Ὅπως γράφει καί ὁ **ἱερός Δαμασκηνός** (μετάφραση Κωνσταντίνου Φραντζολᾶ): «Δέν ἠνώθη ὁ νοῦς μέ τόν Θεόν Λόγον πρό τῆς σαρκώσεώς του ἀπό τά σπλάχνα τῆς Παρθένου, καί δέν ὠνομάσθη ἀπό τότε Χριστός, ὅπως μερικοί ψευδολογοῦν• αὐτή ἡ ἀσχήμια εἶναι ἀπό τάς φλυαρίας τοῦ Ὠριγένους, πού ἐδίδαξε τήν προϋπαρξιν ψυχῶν. Ἐμεῖς ὅμως παραδεχόμεθα ὅτι ἔγινε Χριστός ὁ Υἱός καί Λόγος τοῦ Θεοῦ ἀπό τήν στιγμήν πού ἐσκήνωσε μέσα εἰς τήν κοιλίαν τῆς ἁγίας Ἀειπαρθένου καί ἔγινε σάρκα χωρίς μεταβολήν καί ἐπῆρε ἡ σάρκα τό χρῖσμα ἀπό τήν θεότητα»[4]. Ὁ Χριστός εἶναι κεχρισμένος ὡς ἄνθρωπος ἀπό τήν θεότητα. Ἑπομένως πρό τῆς σαρκώσεως ὁ ἄσαρκος Λόγος εἶναι ὁ μεγάλης βουλῆς Ἄγγελος τοῦ Θεοῦ, μετά τήν ἐνσάρκωση εἶναι ὁ σεσαρκωμένος Λόγος, ὁ Χριστός-Μεσσίας.

Ἀλλά καί ὁ **ἅγιος Νικόδημος ὁ Ἁγιορείτης εἶναι ὑπέρμαχος τοῦ ἀπροϋποθέτου τῆς θείας ἐνανθρωπήσεως**, μολονότι βέβαια καί ἡ ὅλη θεανδρική οἰκονομία τοῦ Χριστοῦ ἔγινε πρόξενος τῆς σωτηρίας καί τῆς θεώσεως τοῦ ἀνθρώπου. Ὁ ἅγιος Νικόδημος παρουσιάζει τήν διδασκαλία του αὐτή στό δοκίμιό του ***Ἀπολογία*** *ὑπέρ τοῦ ἐν τῷ βίβλῳ τοῦ Ἀοράτου Πολέμου κειμένου σημειώματος περί τῆς Κυρίας ἡμῶν Θεοτόκου*, τό ὁποῖο περιλαμβάνεται στό ἔργο του *Συμβουλευτικόν ἐγχειρίδιον*. Στό δοκίμιο αὐτό ὁ ἅγιος Νικόδημος ἀπαντᾶ σέ ἐκείνους πού τόν κατηγόρησαν γιά ὅσα ἔγραψε γιά τή Θεοτόκο στό ἔργο του *Ἀόρατος Πόλεμος*. Συγκεκριμένα ἀπολογεῖται γιά τήν ἀπόφανσή του ὅτι ὅλος ὁ νοητός καί αἰσθητός κόσμος ἔγινε γιά τήν Θεοτόκο, ἡ δέ Θεοτόκος γιά τόν Κύριον Ἰησοῦν Χριστόν. Δέν εἶναι δυνατόν νά παρουσιασθεῖ στό σύνολό της ἤ καί στίς λεπτομέρειές της ἡ μελέτη αὐτή τοῦ ἁγίου Νικοδήμου. Προτρέπουμε τόν ἀναγνώστη νά βρεῖ καί νά ἀπολαύσει τό θεολογικώτατο αὐτό κείμενο. Ἐμεῖς ἐδῶ θά ἐρανισθοῦμε ὁρισμένα ἀποσπάσματα τῆς θεολογίας τοῦ Ἁγιορείτη ἁγίου. Γράφει ὁ ἅγιος: «*Οὐ μόνον, λέγω, τοῦτο ἀποκρίνομαι, ἀλλά καί πρός τούτοις, πῶς ὅλος ὁ νοητός καί αἰσθητός κόσμος διά τοῦτο τό τέλος προεγνωρίσθη ἀπ' αἰῶνος καί προωρίσθη. Πόθεν δῆλον; ἀπό τῶν ἐξῆς ρηθησομένων. Αἱ μέν θεῖαι Γραφαί μαρτυροῦσιν ὅτι τό μυστήριον τῆς ἐνσάρκου τοῦ Θεοῦ Λόγου οἰκονομίας εἶναι ἀρχή ὅλων τῶν ὁδῶν τοῦ Κυρίου, ὅτι εἶναι πρῶτον πάντων τῶν κτισμάτων, καί ὅτι αὐτός προωρίσθη πρό τοῦ προορισμοῦ πάντων τῶν σωζομένων…*»[5]. Ὡσαύτως: «*Ὅθεν καί σύνδεσμον τοῦ νοητοῦ καί αἰσθητοῦ κόσμου, καί ἀνακεφαλαίωσιν καί ἐπίλογον ὅλων τῶν κτισμάτων ἔκτισεν ὁ Θεός τόν ἄνθρωπον, διά τοῦτον τόν σκοπόν, ἵνα ἑνωθείς μετ' αὐτοῦ, ἑνωθῇ μεθ' ὅλων τῶν κτισμάτων, καί ἀνακεφαλαιωθῶσιν ἐν τῷ Χριστῷ οὐράνια καί ἐπίγεια, ὡς λέγει ὁ Παῦλος• καί κτίστης καί κτίσις γένηται ἕν καθ' ὑπόστασιν, κατά τόν θεοφόρον Μάξιμον*»[6]. Ἐπίσης: «Ἔπειτα τό μυστήριον τῆς ἐνσάρκου οἰκονομίας ὀνομάζεται

ὑπό τοῦ Ἡσαΐου ἀρχαία βουλή τοῦ Θεοῦ• *"Κύριε, γάρ φησίν, ὁ Θεός δοξάσω σε, ὑμνήσω τό ὄνομά σου, ὅτι ἐποίησας θαυμαστά πράγματα, βουλήν ἀρχαίαν ἀληθινήν"* (Ἡσ. κε΄.1). Ἀρχαία δέ ὠνομάσθη ὡς ἀρχηγική καί πρώτη πασῶν τῶν ἄλλων βουλῶν τοῦ Θεοῦ• εἰ δέ ἦν ἄλλη βουλή πρό αὐτῆς προγνωσθεῖσα, οὐν ἄν ἦν ἀρχαία, ἀλλά μᾶλλον νεωτέρα καί ἐπομένη ὠνομάζετο»[7]. Ἀκόμη: «*...ἐπειδή τό μυστήριον τῆς ἐνσάρκου οἰκονομίας ὀνομάζεται εὐδοκία, ἤτοι προηγούμενον θέλημα τοῦ Θεοῦ, ὡς εἶπεν ἀνωτέρω ὁ μέγας τῆς Θεσσαλονίκης Γρηγόριος* (ἀναφέρεται ὁ ἅγιος Νικόδημος στό ἀνωτέρω παρατεθέν ἀπόσπασμα τῆς ὁμιλίας εἰς τά ἅγια Φῶτα τοῦ ἁγίου Γρηγορίου τοῦ Παλαμᾶ, τό ὁποῖο παραθέτει καί ὁ ἴδιος)*, τό δέ προηγούμενον θέλημα τοῦ Θεοῦ πάλιν κατά τόν ἅγιον Ἰωάννην τόν Δαμασκηνόν (Βιβλ. α΄ Περί πίστεως Κεφ, με΄) ἤρτηται ὄχι ἐξ ἡμῶν, ἀλλ'ἐκ τοῦ Θεοῦ, καί ἐκ τῆς ἀγαθότητος αὐτοῦ• λοιπόν καί τό μυστήριον τῆς ἐνανθρωπήσεως, καθ'ὅ τοιοῦτον, προεγνώσθη, καί προωρίσθη πρό τῆς προγνώσεως, καί προορισμοῦ πάντων τῶν κτισμάτων...*»[8]

Ἀπό τούς συγχρόνους θεολόγους ὁ **Μητροπολίτης Ναυπάκτου π. Ἱερόθεος Βλάχος** ἔγραψε ἕνα ἐμπεριστατωμένο δοκίμιο γιά τό ἀπροϋπόθετο τῆς θείας ἐνανθρωπήσεως (Ἀρχιμ. Ἱεροθέου Βλάχου, "Τό Ἀπροϋπόθετο τῆς Θείας ἐνανθρωπήσεως", ἐφημ. *Ἐκκλησιαστική Ἀλήθεια* ἀριθ. 355/ 16.12.92.

Ἐπίσης ὁ μακαριστός **Παναγιώτης Νέλλας** γράφει σχολιάζοντας θεομητορική ὁμιλία τοῦ ἁγίου Νικολάου τοῦ Καβάσιλα: «Ἀποτελεῖ πράγματι βαθειά καί ἄρρητη πεποίθηση ὅλων τῶν Πατέρων τῆς Ἐκκλησίας τό γεγονός ὅτι ἡ προαιώνια βουλή τοῦ Θεοῦ, ὁ τελικός καί ὕψιστος σκοπός πάντων εἶναι ἡ «*Εἰσαγωγή τοῦ Πρωτοτόκου εἰς τήν οἰκουμένην*»[9].

3. **Τό ἐμπροϋπόθετον τῆς θείας ἐνανθρωπήσεως**

Ὁρισμένοι θεολόγοι παλαιότεροι καί νεώτεροι ὑπεστήριξαν ὅτι αἰτία τῆς ἐνσαρκώσεως τοῦ Υἱοῦ τοῦ Θεοῦ εἶναι ἡ πτώση καί ἡ σωτηρία τοῦ ἀνθρώπου. Ἡ ἐνσάρκωση δέν θά γινόταν ἄν δέν προηγεῖτο ἡ πτώση τοῦ ἀνθρώπου καί φυσικά ἡ ἀδήριτος ἀνάγκη τῆς σωτηρίας του. Ὁ Υἱός τοῦ Θεοῦ ἀνέλαβε στήν προαιώνια ὑπόσταση/πρόσωπό του τήν ἀνθρώπινη φύση γιά νά τήν σώσει καί θεώσει.

Ἀπό τούς νεώτερους θεολόγους τήν θέση αὐτή ὑποστηρίζουν ὁρισμένοι δογματολόγοι, ὅπως ὁ Χρῆστος Ἀνδροῦτσος, ὁ Παναγιώτης Τρεμπέλας, ὁ Ἰωάννης Καρμίρης καί ὁ Ἀνδρέας Θεοδώρου στηριζόμενοι καί παραπέμποντες στήν Ἁγία Γραφή καί στούς Πατέρες.

Ὁ Χρῆστος Ἀνδροῦτσος γράφει ἐπί τοῦ προκειμένου: «Ἡ αἰτία δέ τῆς ἐνσαρκώσεως τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ εἶναι κατά τόν λόγον τοῦτον ἡ ἀνάστασις τοῦ πεσόντος

ἀνθρώπου, τοῦθ'ὅπερ μαρτυρεῖ μέν πολυειδῶς ἡ Γραφή, διδάσκουσα ὅτι ἡ θεία ἐνσάρκωσις ἐγένετο εἰς σωτηρίαν καί καταλλαγήν, τοῦ Κυρίου ἐλθόντος εἰς τόν κόσμον *"ἁμαρτωλούς σῶσαι"* ἤ *"ζητῆσαι καί σῶσαι τό ἀπολωλός"*, θεσπίζει δ'ἡ Ἐκκλησία *"δι' ἡμᾶς τούς ἀνθρώπους καί διά τήν ἡμετέραν σωτηρίαν"* τιθεμένη τήν ἐνανθρώπησιν τοῦ Σωτῆρος. Καί ἠξίωσαν μέν πολλοί ἐν τῷ μέσῳ αἰῶνι καί ἐν τοῖς νεωτέροις χρόνοις ἱκανοί θεολόγοι, ὅτι ἡ θεία ἐνανθρώπησις εἶναι ἀχώριστος ἀπό τοῦ σχεδίου τῆς δημιουργίας, προαποφασισθεῖσα ἀσχέτως πρός τήν πτῶσιν εἰς ἀποκάλυψιν τῆς ἀγάπης τοῦ Θεοῦ καί εἰς τελείωσιν τῆς ἀνθρωπότητος, ἤ πρός συμπλήρωσιν τῶν ἔργων τῆς θεολογίας• ἀλλ'ἡ θεωρία αὕτη οὐδέν μέν ἔρεισμα ἔχει ἐν τῇ Γραφῇ, ῥητάς δέ ἱκανῶν Πατέρων ἐκφράσεις κατ'αὐτῆς. Ἡ μέν ἐν τῇ καινῇ Διαθήκῃ ἀντίθεσις τοῦ δευτέρου Ἀδάμ πρός τόν πρῶτον δέν ἐμφαίνει ὅτι ἡ τοῦ Σωτῆρος ἔλευσις ἦν ἀναγκαία πρός συμπλήρωσιν τῶν ἔργων τῆς δημιουργίας• τό δ'ἐν Ἐφ. 1,10 *"ἀνακεφαλαιώσασθαι τά πάντα ἐν τῷ Χριστῷ"* προϋποτίθησι τήν διά τῆς ἁμαρτίας διατάραξιν τῆς ἑνότητος τοῦ κόσμου, καί ἐν Κορινθ. 15, 45 ἑξ. χαρακτηρίζεται ὁ Χριστός ὡς *"ἐπουράνιος"* ἕνεκα τῆς ἀναστάσεως καί οὐχί τῆς ἐνανθρωπήσεως αὐτοῦ. Ἐκ δέ τῶν Πατέρων ὁ μέν Εἰρηναῖος κατά τοῦ Γνωστικοῦ Πνευματισμοῦ ἀντεπελθών, εἶπεν, ὅτι ὁ Λόγος τοῦ Θεοῦ δέν θά ἐσαρκοῦτο, ἐάν δέν ἐπρόκειτο νά σωθῇ ἡ σάρξ (Κατά αἱρεσ. V, 14,1)• ὁ δ'Ἀμβρόσιος ἀπεφήνατο ὅτι causa incarnationis εἶνε ut caro quae peccaverat, per se redimeretur (=ἡ αἰτία τῆς ἐνανθρωπήσεως εἶναι νά λυτρωθεῖ ἡ σάρκα, ἡ ὁποία ἁμάρτησε).(De incarn. 6). Ὀρθῶς δέ παρετήρησεν ὁ Αὐγουστῖνος: Si homo non periïsset, filius hominis non veniïsset (=ἐάν ὁ ἄνθρωπος δέν ἀπώλλυτο, ὁ Υἱός τοῦ ἀνθρώπου δέν θά ἤρχετο, μετφρ. Παν. Τρεμπέλα)) (Serm. 174, 2).[10]

Ὁμοίως καί ὁ Παναγιώτης Τρεμπέλας ἀρνεῖται τό ἀπροϋπόθετον τῆς θείας Σαρκώσεως. Ἀφοῦ ἀναφερθεῖ στούς Σχολαστικούς θεολόγους-φιλοσόφους καί τούς φιλοσόφους Δούνς Σκῶτο, Μάλεμπρανς καί Λάϊμπνιτς, οἱ ὁποῖοι ὑποστηρίζουν τό ἀπροϋπόθετον τῆς θείας ἐνανθρωπήσεως, τάσσεται μέ τή γνώμη τοῦ Θωμᾶ Ἀκινάτη, ὁ ὁποῖος δέχεται τό ἐμπροϋπόθετον τῆς ἐνανθρωπήσεως. Ἐπίσης ἀναφέρεται καί στήν γνώμη Ἐκκλησιαστικῶν Πατέρων, ὅπως π.χ. τοῦ Εἰρηναίου, τοῦ ἱεροῦ Χρυσοστόμου, τοῦ ἱεροῦ Ἀμβροσίου καί τοῦ ἱεροῦ Αὐγουστίνου, οἱ ὁποῖοι, φαίνεται, ὅτι πρεσβεύουν τό ἐμπροϋπόθετον τῆς σαρκώσεως. Ἄς ἀκούσουμε τί γράφει ὁ Παν. Τρεμπέλας: «Ἐγεννήθη ἐν τούτοις μεταξύ τῶν Σχολαστικῶν ζήτημα περί τοῦ ἄν ἡ περί ἐνανθρωπήσεως βουλή τοῦ Θεοῦ προωρίσθη λόγῳ τῆς προγνωσθείσης ὑπό τοῦ Θεοῦ πτώσεως τοῦ ἀνθρώπου, ὡς ὑπεστήριζε Θωμᾶς ὁ Ἀκυινᾶτος καί οἱ διαδεξάμενοι αὐτόν, ἤ προωρίσθη ἀπολύτως καί ἀσχέτως πρός τήν πτῶσιν τοῦ ἄνθρώπου ἐπί σκοπῷ τελειοποιήσεως αὐτοῦ καί τοῦ κόσμου εἰς περίπτωσιν, καθ' ἥν οὗτος δέν ἔπιπτεν, ὡς ὑπεστήριζεν ὁ Δούνς Σκῶτος καί οἱ κατ' αὐτόν. Ἐπί τοῦ ζητήματος τούτου τοῦ μεταξύ Σκωτιστῶν καί Θωμιστῶν ἀναφυέντος Εὐγένιος ὁ Βούλγαρις τάσσεται κατά τῆς γνώμης τοῦ Δούνς Σκώτου, εὑρίσκων, ὅτι ἡ τῶν Θωμιστῶν δόξα (=γνώμη) "καί ταῖς γραφαῖς αὐταῖς καί τῇ κατά τήν ἐκκλησιαστικήν παράδοσιν διδασκαλίᾳ ἔοικε (=φαίνεται) μᾶλλον σύμφωνα ἀποφαίνεσθαι". Ἐν ἄλλαις λέξεσιν ὁ

Δούνς Σκῶτος διετείνετο, ὅτι κἄν δέν παρέβαινε τήν ἐντολήν τοῦ Θεοῦ ὁ Ἀδάμ, ὁ Λόγος θά ἐσαρκοῦτο, οὐχί ὅπως σταυρωθῇ, ἀλλ' ὅπως τελειοποιηθῇ ὁ ἄνθρωπος, μετ'αὐτοῦ δέ καί πᾶσα ἡ δημιουργία. Κατά τήν παρατήρησιν τοῦ Bartmann, ἡ γνώμη αὕτη, "ὑποστηριχθεῖσα πρότερον ὑπό Μαξίμου τοῦ Ὁμολογητοῦ καί τοῦ Σκώτου Ἐρίγενα δέν εἶναι ἀπηλλαγμένη χροιᾶς τινος τῆς ἀσυστάτου ἐκείνης αἰσιοδοξίας", κατά τήν ὁποίαν ὁ Θεός ἀποφασίσας νά δημιουργήσῃ τόν κόσμον, οὐχί ἁπλῶς ὡς καλόν λίαν ἀλλ' ὡς τόν ἄριστον πάντων, δέν ἦτο δυνατόν παρά νά οἰκονομήσῃ καί τήν ἐνανθρώπησιν τοῦ Λόγου πρός ἐπίστεψιν καί ἐπιστέγασμα τῆς ἀρίστης κατά πάντα δημιουργίας αὐτοῦ. Ἡ ἀμέτρως αἰσιόδοξος αὕτη περί τοῦ κόσμου ἐκδοχή ὑπεστηρίχθη καί ὑπό τῶν φιλοσόφων Μαλεμβράγχη καί Λεϊβνιτίου. Ἡ γνώμη ὅμως τοῦ Δούνς Σκώτου δέν εὑρίσκει ἐρείσματα οὔτε ἐν τῇ Γραφῇ, ἀλλ' οὔτε καί παρά τοῖς πατράσι τῆς Ἐκκλησίας, πολλοί τῶν ὁποίων ὅλως τοὐναντίον εἴτε ρητῶς εἴτε ὑπονοουμένως κηρύττονται κατ' αὐτῆς

Οὕτω ρητῶς μέν κατ' αὐτῆς ἐκφράζεται πρῶτον μέν ὁ **Εἰρηναῖος** παρατηρῶν, ὅτι ἐάν δέν ἐπρόκειτο νά σωθῇ ἡ σάρξ, ὁ Λόγος τοῦ Θεοῦ δέν θά ἐγίνετο σάρξ, οὐδέ θά προσελάμβανεν αἷμα ὁ Κύριος, ἐάν δέν ἐπρόκειτο νά ζητηθῇ τό αἷμα τῶν δικαίων. Εἶτα δέ ὁ **Ἀμβρόσιος** ἐρωτᾷ: Ποία ἡ αἰτία τῆς ἐνανθρωπήσεως ἐάν μή νά λυτρωθῇ ἡ ἁμαρτήσασα σάρξ; (Quae est causa Incarnationis, nisi ut caro, quae peccaverat, redimeretur?). Καί τέλος ὁ Αὐγουστῖνος διακηρύττει, ὅτι ἐάν ὁ ἄνθρωπος δέν ἀπώλλυτο, ὁ Υἱός τοῦ ἀνθρώπου δέν θά ἤρχετο (Si homo non periisset, Filius hominis non venisset). Ἀλλά καί ὁ **θεῖος Χρυσόστομος** ἀρκούντως ἐμφανῶς περιορίζει τόν σκοπόν τῆς ἐνανθρωπήσεως εἰς τήν ἀνόρθωσιν τοῦ ἀνθρώπου παρατηρῶν ἔνθεν μέν, ὅτι ὁ Κύριος "*δι'οὐδέν ἕτερον τήν ἡμετέραν ὑπέδυ σάρκα καί διά τήν σωτηρίαν τοῦ τῶν ἀνθρώπων γένους γέγονεν ἄνθρωπος,*" ἔνθεν δέ "*διά φιλανθρωπίαν μόνον τήν σάρκα ἀνέλαβε τήν ἡμετέραν, ἵνα ἐλεήσῃ ἡμᾶς• οὐδέ γάρ ἐστιν ἄλλη τις αἰτία τῆς οἰκονομίας ἤ μόνη αὕτη*". Ἀλλά καί κατά τόν **Μ. Ἀθανάσιον** "*ἡ ἡμῶν αἰτία ἐκείνῳ γέγονεν πρόφασις τῆς καθόδου καί ἡ ἡμῶν παράβασις τοῦ Λόγου τήν φιλανθρωπίαν ἐξεκαλέσατο, ὥστε καί εἰς ἡμᾶς φθάσαι καί φανῆναι τόν Κύριον ἐν ἀνθρώποις*". "*Προηγεῖται γάρ τοῦ γενέσθαι αὐτόν ἄνθρωπον ἡ τῶν ἀνθρώπων χρεία, ἧς ἄνευ οὐκ ἄν ἐνεδύσατο σάρκα. Τίς δέ ἡ χρεία, δι'ἥν γέγονεν ἄνθρωπος, αὐτός ὁ Κύριος σημαίνων ταύτην ἔλεγε: Καταβέβηκα ἐκ τοῦ οὐρανοῦ ἵνα ποιῶ τό θέλημα τοῦ πέμψαντός με, τό δέ θέλημα τοῦτο εἶναι, ἵνα πᾶν ὅ δέδωκέ μοι μή ἀπολέσω ἐξ αὐτοῦ*"». [11]

Ὡσαύτως καί ὁ Ἰωάννης Καρμίρης ἀρνεῖται τό ἀπροϋπόθετον τῆς ἐνανθρωπήσεως: «Ὁ Χριστός λοιπόν ἐνηνθρώπησεν ἁμαρτωλούς σῶσαι καί ζητῆσαι "*καί σῶσαι τό ἀπολωλός*" ἤ κατά τό ἱερόν σύμβολον τῆς πίστεως, ἡ ἐνανθρώπησις τοῦ Σωτῆρος ἐγένετο δι'ἡμᾶς τούς ἀνθρώπους καί διά τήν ἡμετέραν σωτηρίαν. Ἐντεῦθεν συνάγεται ὅτι ἀπαραίτητος προϋπόθεσις τῆς ἐνανθρωπίσεως τοῦ Υἱοῦ καί Λόγου τοῦ Θεοῦ ἦτο ἡ ἁμαρτία καί ἡ πτῶσις τοῦ ἀνθρώπου ἀπορριπτομένης τῆς ἀντιθέτου δοξασίας, καθ'ἥν ὁ Ἰησοῦς Χριστός θά ἐσαρκοῦτο καί ἐάν ἀκόμη δέν ἐλάμβανε χώραν

ἡ πτῶσις τοῦ ἀνθρώπου. Τῷ ὄντι κατά τόν Εἰρηναῖον ὁ Λόγος τοῦ Θεοῦ δέν θά ἐσαρκοῦτο ἐάν δέν ἐπρόκειτο νά σωθῇ ἡ σάρξ, καί κατά τόν **Αὐγουστῖνον**. Si homo non periisset, Filius homonis non venisset (=μετφρ. Παν. Τρεμπέλα: Ἐάν ὁ ἄνθρωπος δέν ἀπώλλυτο, ὁ Υἱός τοῦ ἀνθρώπου δέν θά ἤρχετο)»[12]

Τέλος ὁ Ἀνδρέας Θεοδώρου ἀρνεῖται καί αὐτός τό ἀπροϋπόθετον τῆς σαρκώσεως καί δέχεται τό ἐμπροϋπόθετον αὐτῆς: «Ὁ Θεός, λοιπόν, ἦλθε στή γῆ γιά μᾶς τούς ἀνθρώπους καί γιά τή δική μας σωτηρία. Ἡ δήλωση τοῦ Συμβόλου (τῆς Πίστεως) εἶναι σαφής καί κατηγορηματική. Ἡ σάρκωση τοῦ Λόγου ἦταν ἐμπροϋπόθετη. Σάν προϋπόθεσή της εἶχε τή λύτρωση τοῦ κόσμου ἐκ τῆς ἁμαρτίας. Ἄν ὁ ἄνθρωπος δέν ἁμάρτανε, δέν θά ὑπῆρχε φυσικά λόγος τῆς θείας ἐνανθρωπήσεως. Ὁ πρωτόπλαστος θά συνέχιζε ἥρεμα τή ζωή του στούς κόλπους τῆς θείας χρηστότητος καί ἀγαθωσύνης καί, μέ τή βοήθεια τῆς θείας χάριτος, θά γινόταν “κατά χάριν” θεός, μέ τήν παγίωσή του στό ἀγαθό καί τό ἅγιο θέλημα τοῦ Πλάστη του. Κάτι παρόμοιο εἶχε συμβεῖ προηγουμένως στά ἀγαθά πνεύματα. Φυσικά τό δυναμικό αὐτό τέλος τῆς φύσεως ἀνέκοψε ἡ ἁμαρτία, ἀνέλαβε δέ νά τό φέρει εἰς πέρας ὁ ἴδιος ὁ Θεός ντυμένος τόν ἄνθρωπο. Δέν νομίζουμε, ὅτι εἶναι σωστή ἡ θεολογική γνώμη πού διατυπώθηκε σέ ὁρισμένο θεολογικό ρεῦμα σκέψεως στήν ἀρχαία Ἐκκλησία, κατά τό ὁποῖο ἡ σάρκωση τοῦ Λόγου ἦταν ἀπροϋπόθετη, θά γινόταν δηλαδή οὕτως ἤ ἄλλως, ἔστω κι ἄν δέν ἁμάρτανε ὁ ἄνθρωπος, ὡς πλήρωση αὐτοῦ καί τῆς δημιουργηθείσης κτίσεως» [13].

Ὁ Ἀνδρέας Θεοδώρου, ὅπως ἤδη ἔχουμε ἀναφέρει, ἔγραψε μιά μελέτη περί τῆς ἀπροϋποθέτου ἤ ἐμπροϋθέτου ἐνανθρωπήσεως τοῦ Θεοῦ Λόγου. Σ’ αὐτή τή μελέτη προσκομίζει χωρία ἀπό τό ἔργο τοῦ ἱεροῦ Μαξίμου τοῦ Ὁμολογητοῦ, ἄλλα ἐκ τῶν ὁποίων συνηγοροῦν ὑπέρ τῆς ἀπροϋποθέτου ἐνανθρωπήσεως, ἄλλα ὑπέρ τῆς ἐμπροϋποθέτου. Εἶναι χαρακτηριστικό ὅτι μόνο στήν πρός Θαλάσσιον περικοπή, πού παραθέσαμε ἀνωτέρω, κατά τήν ἑρμηνεία τοῦ μακαριστοῦ καθηγητοῦ ὁ ἅγιος Μάξιμος διατυπώνει σαφῶς καί ἀναντιλέκτως τήν ἰδέα τῆς ἀπροϋποθέτου ἐνανθρωπήσεως. Κατά τήν ἑρμηνεία, ἐπαναλμβάνουμε, τοῦ Ἀ. Θεοδώρου ὅλα τά ὑπόλοιπα χωρία ἐκφράζουν τήν ἰδέα τῆς ἐμπροϋποθέτου σαρκώσεως. Μάλιστα καί αὐτά πού φαίνεται ὅτι συνηγοροῦν ὑπέρ τῆς ἀπροϋποθέτου σαρκώσεως, καταλλήλως ἑρμηνευόμενα, συνηγοροῦν ὑπέρ τοῦ ἀντιθέτου, τῆς ἐμπροϋποθέτου δηλαδή σαρκώσεως. Τό τελικό του συμπέρασμα εἶναι: «Ὡς τελικόν συμπέρασμα τοῦ μετά χεῖρας μελετήματος ἡμῶν δυνάμεθα νά εἴπωμεν τά ἑξῆς. Ἐν τῇ πρός Θαλάσσιον παρατεθείσῃ περικοπῇ αὐτοῦ (MPG 90,620-621) (πρόκειται γιά τήν περικοπή τοῦ ἱεροῦ Μαξίμου πού παραθέσαμε καί ἐμεῖς ἀνωτέρω) ὁ ἱερός Μάξιμος δέχεται τήν ἀπροϋπόθετον ἐνανθρώπησιν...Ἀλλά μήν (=βεβαίως) ἐν τῇ Γραφῇ οὐδαμῶς μαρτυρεῖται ἡ περί ἀπροϋποθέτου ἐνανθρωπήσεως ἰδέα. Εἶναι προφανές ὅτι ὁ ἱερός Μάξιμος ἀπολυτοποιεῖ ἐν προκειμένῳ ἰδέας βιβλικάς, χρησιμοποιῶν μάλιστα σχήματα θεολογοῦντος λόγου ὑπερβολικά. Ἡ ἀπολυτοποίησις αὕτη ἐξαίρει τήν μοναδικότητα τῆς θείας ἐνανθρωπήσεως διά τήν θέωσιν τοῦ ἀνθρώπου καί τῆς

κτίσεως. Τήν ἰδέαν ταύτην ὁ Μάξιμος ἅπαξ μόνον ἐκφέρει, οὐδαμῶς ἀνακάμπτων – τοὐλάχιστον ἐκπεφρασμένως – ἐπ'αὐτῆς. Εἶναι ἀδύνατον ἐν τῇ σκέψει τοῦ Μαξίμου νά ἀποχωρίσῃ τις τήν ἰδέαν τῆς ἐνανθρωπήσεως ἀπό τῆς ἰδέας τῆς ἀπολυτρώσεως καί σωτηρίας. Ὁ Χριστός γίνεται ἄνθρωπος, καθ' ὅσον ὁ ἄνθρωπος δέν ἐγένετο Θεός. Θεοποιεῖ τόν ἀστοχήσαντα εἰς τήν θεοποίησιν αὐτοῦ ἄνθρωπον. Ἄν ἐθεοῦτο ἀπ' ἀρχῆς ὁ ἄνθρωπος χάριτι, δέν θά ὑπῆρχε λόγος διά τό θεοποιητικόν ἔργον τῆς θείας ἐνανθρωπήσεως. Ἐνανθρώπησις καί ἀπολύτρωσις τοσοῦτον στενῶς συμπλέκονται μεταξύ των, ὥστε ἀμφότεραι αἱ στιγμαί ν' ἀπαρτίζωσιν ἀρρήκτως τό προεγνωσμένον τῆς θείας βουλῆς περί τόν ἄνθρωπον μυστήριον. Φρονοῦμεν ὅτι ἀπροϋπόθετος ἐνανθρώπησις καί δή καί ὡς ψιλή θεολογική ἐπίνοια καί θεωρία, ἐλλείπει ἐκ τῆς θεολογικῆς σκέψεως τοῦ ἱεροῦ Πατρός»[14].

4. **Συμπερασματικές παρατηρήσεις**

Βλέπουμε ὅτι ἀμφότερες οἱ ἀντιλήψεις περί τοῦ κινήτρου τῆς σαρκώσεως τοῦ Θεοῦ ὑποστηρίζονται καί ἀπό τούς Πατέρες τῆς Ἐκκλησίας καί ἀπό συγχρόνους θεολόγους. Μποροῦμε νά ποῦμε ὅτι τό θέμα εἶναι «θεολογούμενο». Μάλιστα θεωροῦμε ὅτι εἶναι νόμιμο θεολογικά νά ὑποστηρίξουμε ὅτι οἱ δύο θέσεις δέν ἀλληλοαποκλείονται, ἀλλά συμβιβάζονται καί ἐναρμονίζονται. Μποροῦμε κάλλιστα νά ὑποστηρίξουμε ὅτι ἀλληλοσυμπληρώνονται καί συναρμόζονται. Δέν νομίζω ὅτι ἀντιμετωπίζουμε πιεστικό δίλλημα, νά ἐκλέξουμε μία ἐκ τῶν δύο. Κάλλιστα μποροῦμε νά συναποδεχθοῦμε ἀμφότερες.

Ἀντί ἄλλου συμπεράσματος θά παραθέσουμε τήν ἄποψη τοῦ **π. Γεωργίου Φλωρόφσκι**, ὁ ὁποῖος προβαίνει σέ μία σύνθεση καί τῶν δύο ἀντιλήψεων: «Τό χριστιανικό μήνυμα ἦταν ἀπό τήν πρώτη του ἀρχή τό μήνυμα τῆς σωτηρίας. Γι' αὐτό καί ὁ Κύριός μας ἐμφανιζόταν κατά κύριο λόγο σάν ὁ Σωτήρας πού λυτρώνει τό λαό Του ἀπό τά δεσμά τῆς ἁμαρτίας καί τῆς φθορᾶς. Τό ἴδιο τό γεγονός τῆς ἐνανθρωπήσεως ἡ πρωτοχριστιανική θεολογία τό ἑρμήνευε συνήθως μέσα στήν προοπτική τῆς ἀπολυτρώσεως... Ἡ λυτρωτική ὄψις τῆς ἐνανθρωπήσεως καί ἡ περιχώρησις τῶν φύσεων τονίσθηκαν μέ ἔμφασι ἀπό τούς Πατέρες. Σάν σκοπός καί ἀποτέλεσμα τῆς ἐνσαρκώσεως ὡρίσθηκαν ἀκριβῶς ἡ Ἀπολύτρωσις τοῦ ἀνθρώπου καί ἡ ἀποκατάστασίς του στήν προπτωτική κατάστασι πού χάθηκε μέ τήν πτῶσι καί τήν ἁμαρτία... Ἀπό τ' ἄλλο μέρος, θᾶταν ἄδικο νά ἰσχυρισθῆ κανείς ὅτι οἱ Πατέρες θεωροῦσαν τόν λυτρωτικό αὐτό σκοπό σάν τήν μόνη αἰτία Ἐνσαρκώσεως, ἔτσι πού ἡ Ἐνανθρώπησις νά μποροῦσε νά μήν εἶχε γίνει ποτέ, ἄν δέν εἶχε ἁμαρτήσει ὁ ἄνθρωπος. Οὐδέποτε ἔθεσαν οἱ Πατέρες τό ἐρώτημα κατ' αὐτόν τόν τρόπο. Τό θέμα τοῦ ἐσχάτου κινήτρου τῆς ἐνανθρωπήσεως δέν συζητήθηκε ποτέ ἐπίσημα στήν Πατερική ἐποχή. Τό πρόβλημα τῆς σχέσεως τοῦ μυστηρίου τῆς Ἐνσαρκώσεως καί τοῦ ἀρχικοῦ σκοποῦ τῆς Δημιουργίας δέν τό ἔθιξαν οὔτε μιά φορά οἱ Πατέρες, καί δέν τό ἐπεξεργάσθηκαν συστηματικά. "Ἴσως εἶναι ἀλήθεια νά πῆ κανείς ὅτι ἡ σκέψις γιά μιά ἐνσάρκωσι ἀνεξάρτητη ἀπό τήν πτῶσι ἐναρμονίζεται μέ τή γενική κατεύθυνσι

τῆς Ἑλληνικῆς θεολογίας. Μερικές πατερικές φράσεις μᾶς ὁδηγοῦν στό συμπέρασμα ὅτι ἔγινε πραγματικά μιά τέτοια σκέψις, ἐδῶ ἤ ἐκεῖ, πού ἴσως καί νά συζητήθηκε". Οἱ πατερικές αὐτές φράσεις συγκεντρώθηκαν καί ἐξετάσθηκαν ἀρκετές φορές, ἀλλά χωρίς ἀποτέλεσμα, ἀφοῦ μποροῦμε νά παραπέμψουμε στούς ἴδιους αὐτούς πατέρες, προκειμένου καί περί τοῦ ἀντιθέτου. **Δέν εἶναι ἀρκετό νά μαζεύουμε χωρία βγάζοντάς τα ἀπό τή συνάφειά τους καί ἀγνοώντας τό σκοπό, συχνά πολεμικό, γιά τόν ὁποῖο γράφθηκε καθένα ἀπ' αὐτά τά κείμενα** . Πολλές ἀπό ἐκεῖνες τίς "πατερικές φράσεις" εἶναι περικοπές περιπτωσιακές, πού δέν μποροῦμε νά τίς χρησιμοποιοῦμε παρά μόνο μέ μεγάλη περίσκεψι καί προσοχή. Τό σωστό τους νόημα ἐξακριβώνεται μόνο, ἄν τίς διαβάσουμε στή συνάφειά τους, δηλ. μέσα στήν προοπτική τῆς σκέψεως τοῦ κάθε συγγραφέως»[15]

---

[1] Μαξίμου τοῦ Ὁμολογητοῦ, *Πρός Θαλάσσιον* Ξ΄, μετάφραση Ἰγνατίου Σακαλῆ, ΕΠΕ, Θεσσαλονίκη 1992, σελ.186-187-188-189

[2] Ἀνδρέου Θεοδώρου, *Cur Deus hommo? Ἀπροϋπόθετος ἤ ἐμπροϋπόθετος ἐνανθρώπησις τοῦ Θεοῦ Λόγου*; Ἐν Ἀθήναις 1974, σελ. 21 κ.ἑξ.

[3] Γρηγορίου Παλαμᾶ, *Ὁμιλία Ξ΄ εἰς τά ἅγια Φῶτα* 19,20, μετάφραση Παναγιώτη Χρήστου, τόμος 11 στά ἔργα τοῦ Γρηγορίου Παλαμᾶ, ΕΠΕ, Θεσσαλονίκη 1986, σελ. 533-535

[4] Ἰωάννου Δαμασκηνοῦ, *Ἔκδοσις ἀκριβής τῆς ὀρθοδόξου πίστεως* Δ΄ (6) 79, μετάφραση Κωνσταντίνου Φραντζολᾶ, ΕΠΕ, Θεσσαλονίκη 1976, σελ 431

[5] Νικοδήμου Ἁγιορείτου, *Συμβουλευτικόν ἐγχειρίδιον*, Δ΄ ἔκδοση, ἐκδ. Νεκτάριος Παναγόπουλος, Ἀθῆναι 1999, σελ. 316

[6] Νικοδήμου Ἁγιορείτου, ὅ.π., σελ.319

[7] Νικοδήμου Ἁγιορείτου, ὅ.π., σελ.324

[8] Νικοδήμου Ἁγιορείτου, ὅ.π., σελ.325

[9] Νικολάου Καβάσιλα, *Ἡ Θεομήτωρ*, Τρεῖς Θεομητορικές Ὁμιλίες, κείμενο-μετάφραση-εἰσαγωγή-σχόλια Παναγιώτη Νέλλα, Β΄ ἔκδοση, ἐκδόσεις Ἀποστολικῆς Διακονίας, Ἀθῆναι 1974, σελ. 150

[10] Χρήστου Ἀνδρούτσου, *Δογματική*, ἔκδοσις δευτέρα, ἐκδοτικός οἶκος "Ἀστήρ", Ἀθῆναι χ.χ., σσ. 168-169

[11] Π.Ν. Τρεμπέλα, *Δογματική*, τόμος Β΄, ἔκδοσις Δευτέρα, Ἀδελφότης θεολόγων "Ὁ Σωτήρ", Ἀθῆναι 1979, σελ. 9-10-11, ὅπου καί οἱ σχετικές παραπομπές τῶν καταχωρημένων Πατερικῶν καί λοιπῶν ἐδαφίων.

[12] *Δογματική*, Κατά τάς παραδόσεις τοῦ Καθηγητοῦ τοῦ Πανεπιστημίου Ἰ. Καρμίρη, Ἀνατύπωσις ἐκ τῆς ἐκδόσεως τοῦ Φοιτητικοῦ Θεολογικοῦ Συνδέσμου τοῦ ἔτους 1964, Ἀθῆναι 1995

[13] Ἀνδρέα Θεοδώρου, *Βασική δογματική διδασκαλία, Πιστεύω εἰς ἕνα Θεόν*, ἔκδοση Γ΄, Ἀποστολική Διακονία, Ἀθήνα 2019, σελ. 125

[14] Ἀνδρέου Θεοδώρου, *Cur Deus hommo? Ἀπροϋπόθετος ἤ ἐμπροϋπόθετος ἐνανθρώπησις τοῦ Θεοῦ Λόγου*; Ἐν Ἀθήναις 1974, σελ. 47-48

[15] Γεωργίου Φλωρόφσκυ, *Θέματα ὀρθοδόξου θεολογίας*, Β΄ ἔκδοση, ἐκδ. «Ἄρτος Ζωῆς», Ἀθήνα 1989, σσ. 33-34

(Πηγή: antifono.gr*)*